

ĐÁNH GIÁ HIỆU QUẢ KINH TẾ SỬ DỤNG ĐẤT TRÊN ĐỊA BÀN MỘT TỈNH (TRƯỜNG HỢP ĐAK LAK) *EVALUATING THE ECONOMIC EFFECTNESS OF LAND UTILIZATION IN DAKLAK PROVINCE*

TRƯỜNG VĂN TUẤN

Trường Đại học Sư phạm Tp. Hồ Chí Minh

TÓM TẮT

Đánh giá hiệu quả kinh tế sử dụng đất trên địa bàn một tỉnh có ý nghĩa rất quan trọng đối với công tác quy hoạch phát triển nền kinh tế địa phương. Bài viết này muốn đưa ra phương pháp đánh giá hiệu quả tối ưu việc sử dụng đất của một tỉnh làm cơ sở đề xuất lựa chọn các loại hình sử dụng cây trồng có hiệu quả kinh tế cao nhất.

ABSTRACT

Evaluation of the economic effectiveness of land utilization of is especially important to the planning for the economic development of a province. This paper proposes some methods to evaluate the effectiveness of land utilization of a province, which serve as a basis for the choice of plants to maximize economic effectiveness.

1. Đặt vấn đề

Đánh giá đúng hiệu quả kinh tế sử dụng đất có ý nghĩa vô cùng quan trọng trong phát triển nông nghiệp và quy hoạch phát triển nền kinh tế của địa phương: giúp lựa chọn đúng các loại hình sử dụng đất phù hợp với cây trồng, vật nuôi để đưa ra hướng chuyển dịch cơ cấu kinh tế nông nghiệp trong từng giai đoạn và là cơ sở để xây dựng kịch bản phát triển kinh tế của tỉnh.

Việc đánh giá hiệu quả kinh tế sử dụng đất của các tỉnh ở nước ta hiện nay chủ yếu chỉ dựa vào một số chỉ tiêu thuần mà chưa chú trọng đến mối quan hệ với các lãnh thổ kề bên, chưa dựa vào mục tiêu bền vững của môi trường đất và môi trường sinh thái. Vì thế việc phân tích để đưa ra phương pháp đánh giá khoa học, chính xác về hiệu quả kinh tế sử dụng đất có ý nghĩa to lớn và cấp thiết cho sự phát triển bền vững nông nghiệp của địa phương trong thời kì hội nhập ...

2. Cơ sở khoa học của việc đánh giá hiệu quả kinh tế sử dụng đất

Mục đích của đánh giá hiệu quả kinh tế sử dụng đất là để xác định tính bền vững của đất và lựa chọn các biện pháp sử dụng bền vững đất hiện trạng hay tiềm năng có liên quan đến quy hoạch sử dụng đất và hướng sử dụng bền vững tài nguyên này.

Để đánh giá khả năng sử dụng đất thông thường chúng ta đánh giá ở 2 khía cạnh :

- Đánh giá khả năng thích nghi của cây trồng với đất đai.
- Đánh giá hiệu quả kinh tế sử dụng đất.

Ở khía cạnh thứ nhất, cần đánh giá khả năng thích nghi của đất đai dựa trên việc so sánh, đối chiếu, xem xét mức độ phù hợp giữa những đặc tính cơ bản của từng đơn vị đất với yêu cầu sinh thái. Từ đó sẽ xác định được những đơn vị đất nào có mức độ phù hợp cao và những đơn vị đất nào có mức độ phù hợp thấp hay không phù hợp với từng loại hình sử dụng đất.

Ở khía cạnh thứ hai, chúng ta cần đánh giá hiệu quả kinh tế sử dụng đất dựa vào kết quả điều tra kinh tế hộ trên khu vực được đánh giá (một tỉnh), từ đó lựa chọn các nhóm cây trồng chính và các loại hình sản xuất nông nghiệp chính.

Ví dụ : trong trường hợp của tỉnh Đắk Lắk, sau khi tổng hợp kết quả khảo sát của tất cả 7 huyện chúng tôi đã lựa chọn các nhóm cây chính hợp lý nhất để đánh giá là:

- Hiệu quả kinh tế của các loại cây trồng ngắn ngày trên các nhóm đất chính: lúa đông xuân, lúa hè thu, lúa rẫy, ngô, lạc, rau trồng trên các loại đất xám, đất bạc màu, đất đen, đất phù sa, đất dốc tụ.

- Hiệu quả kinh tế của các loại cây công nghiệp dài ngày trên các nhóm đất chính: cà phê, cao su, hồ tiêu trồng trên các loại đất bazan, đất đỏ vàng, đất đen.

3. Xây dựng cách thức đánh giá hiệu quả kinh tế sử dụng đất

3.1. Lựa chọn các tiêu chí đánh giá

Sau khi đã lựa chọn các loại hình chính như đã nêu trên, cần lựa chọn các tiêu chí để đánh giá hiệu quả kinh tế sử dụng đất. Việc lựa chọn các tiêu chí này sẽ quyết định kết quả đánh giá, vì thế đây là công việc có ý nghĩa rất quan trọng. Sau khi đã tham khảo cách lựa chọn của một số tác giả hiện nay vẫn đang sử dụng, chúng tôi đã lựa chọn 5 tiêu chí sau đây để tiến hành đánh giá:

- Năng suất trung bình (cần phải so sánh với các khu vực khác khi phân tích).
- Tổng thu/ha.
- Tổng chi/ha.
- Thu nhập thuần/ha của từng loại hình sử dụng đất.
- Hiệu suất.

Khi tiến hành so sánh và phân tích các tiêu chí nêu trên có ý nghĩa như nhau. Trong các tiêu chí này thì 4 tiêu chí đầu chúng ta có thể xác định được ngay sau khi tiến hành điều tra. Riêng về hiệu suất lựa chọn, cần lưu ý khi xác định và đưa ra kết luận phải dựa vào các thông số đã được tính toán đặt trong bối cảnh của từng địa phương, nhất là khả năng về vốn, khả năng xuất, nhập sản phẩm và thu nhập thuần. Hai loại sản phẩm cùng tỉ lệ về hiệu suất thì sản phẩm nào có chi phí thấp hơn sẽ được coi là có hiệu quả hơn. Sản phẩm nào phù hợp với khả năng hồi phục môi trường sẽ được lựa chọn hoặc cùng các thông số nhưng sản phẩm nào xã hội có nhu cầu cao hơn sẽ được coi là hiệu quả hơn ...

3.2. Xây dựng bản đồ phân cấp hiệu quả kinh tế sử dụng đất

Từ kết quả đánh giá xếp loại mức hiệu quả kinh tế chúng ta tiến hành phân cấp. Các cấp hiệu quả kinh tế sẽ được xếp loại từ mức thấp đến mức cao, đây sẽ là cơ sở dữ liệu để xây dựng bản đồ phân cấp hiệu quả kinh tế đối với từng loại hình sử dụng đất. Bản đồ phân cấp hiệu quả kinh tế sử dụng đất là cơ sở để lựa chọn các loại cây trồng, vật nuôi và các loại hình sử dụng đất. Bản đồ phân cấp này cũng là cơ sở để xác định hướng chuyển dịch cơ cấu kinh tế của tỉnh.

Về cách tính hiệu suất kinh tế của các sản phẩm, đây là tỉ lệ giữa thu nhập thuần và thuần chi phí (nếu có đủ điều kiện thì nên tính hiệu suất là tỉ lệ giữa lãi suất và chi phí - sau khi tính tất cả các khấu hao, kể cả bảo đảm cho phát triển môi trường bền vững).

*Bảng phân tích hiệu quả kinh tế
của một số loại cây trồng được lựa chọn ở tỉnh Đắk Lắk*

Loại cây trồng	Loại đất	NSTB (kg/ha)	Tổng thu (1000đ)	Thuần chi (1000đ)	Thu nhập thuần (1000đ)	Hiệu suất (%)
Lúa 2 vụ có tưới	Đất xám	3.741,4	7.482,9	4.134,4	3.348,5	81%
	Xám bạc màu	3.889,0	7.778,0	3.823,3	3.954,7	103,4%
	Đất đen	5.890,7	11.781,4	6.273,8	5.507,7	87,8%
	Đất bazan	5.045,0	10.090,0	2.459,1	7.630,9	310%
	Đất phù sa	4.230,8	8.461,5	4.153,8	4.307,7	103,6%
Ngô	Đất xám	4.351,4	8.702,7	3.951,9	4.750,8	120%
	Đất đen	2.666,7	5.333,3	2.860,0	2.473,3	86,5%
	Đất phù sa	5.000,0	10.000,0	5.177,8	4.822,2	93%
Cà phê	Đất đen	1.833,4	31.666,7	16.610,0	15.056,7	93,7%
	Đất bazan	2.959,1	53.789,8	17.247,2	36.542,6	212%

Nguồn : Cục Thống kê tỉnh Đắk Lắk và tính toán của tác giả

Qua bảng trên, chúng tôi lấy một loại đất để phân tích minh họa:

Ví dụ: đối với đất đỏ bazan, nếu chỉ dựa vào hiệu suất thì trên đất đỏ bazan sự lựa chọn tốt yếu sẽ là trồng lúa 2 vụ có tưới vì hiệu suất của chúng hơn hẳn việc trồng các loại cây khác (hiệu suất đạt 310%). Tuy nhiên trong trường hợp lúa có thể nhập từ khu vực khác với giá rẻ hơn thì ta cũng có thể lựa chọn loại hình trồng cà phê (mặc dù cà phê chỉ đạt hiệu suất 212%), khi cà phê là thế mạnh chuyên môn hoá của vùng, hơn nữa thu nhập thuần của cà phê đạt 36.542 600đ/ha so với lúa là 7.630 900đ/ha, việc trồng cà phê cũng là để bảo vệ, duy trì thế bền vững tự nhiên của vùng. Lúc này quyết định lựa chọn loại hình cây trồng sẽ thiên về mục tiêu chung của quốc gia hay liên vùng, thậm chí còn liên quan đến tính bền vững của tự nhiên (đây là ví dụ mang tính chất minh họa do đó chúng tôi không phân tích các loại đất khác).

4. Kết luận

Theo cách tiếp cận trên chúng tôi rút ra được một số kết luận sau:

- Không phải cây trồng nào cũng cho hiệu quả kinh tế cao trên tất cả các loại đất mà chỉ trên một hoặc một số loại đất nhất định.

- Hiệu suất kinh tế chỉ có ý nghĩa định hướng cho sự lựa chọn các loại hình sử dụng cây trồng trên các loại đất, việc lựa chọn các loại hình sử dụng cây trồng của tỉnh cần phải dựa vào nhiều điều kiện khác

- Đánh giá hiệu quả kinh tế sử dụng đất chúng ta có thể đề xuất hướng sử dụng đất đúng đắn, vừa bảo vệ được môi trường đất, môi trường tự nhiên, vừa đem lại hiệu quả kinh tế cao.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Nguyễn Đình Giao, Nguyễn Thiện Huyền, Nguyễn Hữu Tề (1997), *Giáo trình cây lương thực*, NXB Nông Nghiệp.
- [2] Nguyễn Phi Hạnh, Đặng Ngọc Lân (1980), *Địa lí cây trồng*, NXB Giáo dục.
- [3] Sở Kế hoạch và đầu tư (2005), *Kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội 5 năm 2006 – 2010 tỉnh Đắk Lắk*, UBND tỉnh Đắk Lắk.
- [4] Cục Thống kê tỉnh Đắk Lắk (2005), *Niên giám thống kê 2004*, Xí nghiệp in thông kê TP Hồ Chí Minh.
- [5] Sở Khoa học công nghệ và Môi trường (2003), *Tổng kết đề tài nghiên cứu sử dụng tài nguyên đất và nước hợp lý làm cơ sở phát triển nông nghiệp bền vững tỉnh Đắk Lắk*, NXB Nông nghiệp, Hà Nội.
- [6] Sở Tài nguyên và Môi trường (2004), *Báo cáo quy hoạch, kế hoạch sử dụng đất TP Buôn Ma Thuột – Tỉnh Đắk Lắk đến năm 2010*, UBND Thành phố Buôn Ma Thuột.
- [7] Sở Tài nguyên và Môi trường (2005), *Báo cáo thuyết minh tổng hợp quy hoạch sử dụng đất đến năm 2010 và kế hoạch sử dụng đất 5 năm 2006 – 2010 tỉnh Đắk Lắk*, UBND tỉnh Đắk Lắk.
- [8] Viện Thổ nhưỡng Nông hoá (1997), *Điều tra – đánh giá tài nguyên đất đai theo phương pháp FAO/UNESCO và quy hoạch sử dụng đất trên địa bàn 1 tỉnh (lấy tỉnh Đồng Nai làm ví dụ), tập 1*, NXB Nông nghiệp, TP Hồ Chí Minh.
- [9] Trung tâm thông tin tư liệu Khoa học và Công nghệ quốc gia (2002), *Giới thiệu tài liệu khoa học và công nghệ theo chuyên đề số 106 : Sử dụng tài nguyên đất trên quan điểm môi trường, sinh thái và phát triển bền vững*, NXB Trung tâm thông tin tư liệu khoa học và công nghệ quốc gia.
- [10] Hội Khoa học đất Việt Nam (2000), *Đất Việt Nam*, NXB Nông nghiệp.